

Jan Sietsma

Dankwoord bij de aanvaarding van het Charlotte Köhler Stipendium 2016

*Jan Sietsma (1981) studeerde filosofie en vertaalt uit het Engels en Duits. Al op zijn 24^e publiceerde hij samen met leeftijdgenoot Thijs Lijster *Onder filosofen – 15 ontmoetingen uit de geschiedenis van de filosofie*. Hij ontving het Charlotte Köhler Stipendium voor zijn vertaling van *Athenaeum: fragmenten, essays, kritieken van de Duitse dichter en denker Friedrich Schlegel*, maar draait ook zijn hand niet om voor vertalingen als *Voetbal IQ – het geheim van slimme spelers* en *De Pokémon Go guide*. Het Charlotte Köhler Stipendium wordt jaarlijks toegekend aan een veelbelovend auteur, in een wisselend literair genre. In 2016 was dat literair vertalen. Volgens de jury ‘slaagt Sietsma erin meer dan tweehonderd jaar verschil in denken en dichten te overbruggen. In soepel Nederlands maakt hij de lezer vertrouwd met een van de canonieke teksten, die tot op de dag van vandaag ons denken over schoonheid en stijl beïnvloedt.’ Dit dankwoord werd op 2 december 2016 uitgesproken in het Goethe-Institut te Amsterdam.*

Dankwoord bij de aanvaarding van het Charlotte Köhler Stipendium 2016

Geachte toehoorders,

Een medewerker *communicatie* van een niet nader te noemen vereniging vroeg mij onlangs om enige *input* voor zijn op te stellen persbericht, dat hedenmiddag de uitreiking van het Charlotte Köhler Stipendium 2016 zou plaatshebben. Hij was al wel begonnen, schreef hij, maar was ‘nu op zoek naar één of twee bondige *soundbites* over wat de onderscheiding’ voor mij betekende, en ‘waarom het werk van Schlegel (en de vertaling ervan) belangrijk is’.

Ik liet hem weten dat ik zulks, voor zover mij dat duidelijke ware, niet met hem wenste te delen, niet in een persbericht althans, waarbij ik gemakshalve maar onvermeld liet dat mijn woordenboek Engels ‘soundbite’ omschrijft als een ‘kernachtige, korte uitspraak’, en dat ‘bondige soundbite’, net als ‘blaartrekkend saae dankwoorden’ dus een pleonasme is.

Maar nu wij onder elkaar zijn en mij deze oorkonde overhandigd is geworden, geachte aanwezigen, wil ik u graag van mijn gedachten en gevoelens kond doen, en niet verhelten, dat ik, niet lang na de telefonische mededeling van de heer Thijssen dat mij het stipendium was toegekend, het op een geweldig zuipen heb gezet. Of nee, laat ik in *input*-begrippen spreken: ik was blij verrast – al heb ik nog wel twee dagen in angst gezeten of er geen vergissing in het spel was, want een mijner voormalige studiegenoten wijsbegeerte, Jan Reitsma geheten, is in Berlijn woonachtig en leidt sinds 2008 een florerend vertaalbureau.

Maar om nog even op dat persbericht terug te komen: wie ben ik, met mijn *input*, om het eventueel met de jury oneens te zijn? Ik bedoel, ik sta mijzelf hier toch niet voor niets kwaad te maken om zijn e-mail als ik geen stipendium gekregen had?!

En wat had ik dan moeten terugschrijven?

‘Geachte heer *soundbite*,

Ik heb Schlegel vervloekt om zijn krankzinnig rijke idioom en dolmakende zinsbouw, voortdurend met bulderend geraas in mijn oren, ten enen male in de zekerheid levend dat ik de grensposten van de Nederlandse syntaxis met verbale beschietingen aan het schenden was.

Met gevoelens van hoogachting etc.’

Maar dat hoeft ik waarachtig niemand in het openbaar aan zijn neus te hangen, vind ik. En kort of kernachtig valt zoiets evenmin te noemen.

Met Schlegel meen ik het overigens werkelijk niet slecht. Zo nam ik in het voorjaar van 2014 het ongewone, doch wijze besluit de kroeg voortijdig te verlaten, met de mededeling: ‘Jongens, ik moet naar huis; ik moet nog 40.000 woorden Schlegel vertalen.’ Maar ik moest mij niet zo geweldig aanstellen en er nog een nemen. Een ander vond: ‘Ja, je kunt niet zomaar stoppen met drinken, want dat is

gevaarlijk. En bovendien, Jan, van dat vertalen komt nu toch niks meer terecht, want je kunt de naam Hegel niet eens fatsoenlijk uitspreken.’

De werkwijze die ik bij het vertalen van Schlegel heb betracht, verschilt niet veel van die waarmee ik andere Duitse en Engelse teksten naar het Nederlands heb overgezet. Vorig jaar heb ik deze methode, toen een vriend van mij zijn eerste stappen in Vertalië zette, op schrift gesteld onder de titel *Tractatus illogico-translaticus*, of, in het Nederlands:

WENKEN VOOR DE BEGINNENDE VERTALER
DIE OP HET PUNT STAAT ZIJN VERTALING TE CORRIGEREN

1. De vertaling is alles wat het geval is. Werk per alinea, door eerst de brontekst te lezen en daarna je vertaling. Doe dit nogmaals, gooi de brontekst weg en loop een rondje.
2. Lees het schone bestand een keer vluchtig en mompelend door. Lees vervolgens de tekst nogmaals, deze keer door hem hardop voor te lezen, om te horen of de zinnen eigenlijk wel lopen. En loop zelf ook een rondje, al dan niet de Toren van Babel vervloekend.
3. Herlees je vertaling en schaaf voor een laatste keer en let erop of je wel Nederlandse zinnen hebt geformuleerd. Voel zo min mogelijk aarzeling tijdens deze laatste correctieronde. Mogelijk denk je: ‘Ja maar, dat staat er helemaal niet in het Duits’, maar weet dan dat de lezer geen tijd, geld of zin heeft om je vertaling met het origineel te vergelijken – de brontekst is als het ware de ladder die je omvergooit na op de doelttekst geklommen te zijn – en onthoud dat niemand iets aan een Nederlandse vertaling heeft die geen Nederlandse zinnen bevat.
4. De vertaling zijn de zinvolle volzinnen, oftewel: haal met CTRL-H de dubbele spaties uit je tekst.
5. Er is ook nog de Schlegelcorrectievariant.
  - 5.1. Herlees je vertaling nogmaals.
  - 5.2. Vergeet je het schaven niet?
    - 5.2.1. O, je dacht dat je al klaar was? Mooi niet, nog een keer lezen.
    - 5.2.2. Schaven blijven.
  - 5.3. Herlezen en schaven.
    - 5.3.1. Herlezen, wat drommel, en schaven ook.
      - 5.3.1.1. Je kent de tekst nog niet uit je hoofd?! HERLEZEN
      - 5.3.1.2. En blijf je wel SCHAVEN? Want ik zag net nog
      - 5.3.1.3. een bungelende bijzin.
6. De Schlegelcorrectievariant komt te vervallen wanneer je geen Schlegel hoeft te vertalen.
7. Datgene waaraan niet meer geschaafd kan worden, moet men opsturen.

Het was Solange de Boer, de uitgever bij Octavo publicaties, naar wie *Athenaeum* uiteindelijk werd opgestuurd. Haar wil ik als eerste bedanken, vanwege haar niet te patenteren talent om het uiterste van zichzelf te vergen. Als we volgend jaar aan een

uitgave van Walter Benjamin mogen werken, dan zullen je inzet, toewijding en scherpe blik opnieuw een jaloersmakend voorbeeld voor mij vormen.

Ik dank Ineke van der Burg en Ellen Algera, die nagenoeg *pro deo* danwel *pro vino* delen van de vertaling hebben gecorrigeerd;

Ard Posthuma, voor zijn vertalingen van de drie gedichten in de bundel. Dat ik tweehonderd jaar in denken en dichten heb overbrugd [zoals het juryrapport stelt], is niet geheel waar. In denken wellicht, maar als ik mij aan Schlegels poëzie gewaagd zou hebben, zou ik de kloof met een slordige vierhonderd jaar hebben vergroot;

Jan Bos, die mij in 2008 de hand op het voorhoofd deed slaan met de vraag: ‘Hee Jan, heb jij geen zin om een boek te vertalen?’ Dat kon natuurlijk ook nog, want tot die tijd had ik boeken eigenlijk alleen gelezen;

Thijs Lijster, die altijd bereid is, ook wanneer kroost, kommer of eigen kopij zijn aandacht opeist, eerste, tweede en nooit voltooide versies van mijn vertalingen door te nemen;

mijn moeder, Willy ter Wee, die mij, omdat ik in tegenstelling tot Jan Reitsma geen florerend vertaalbureau leid, op meer dan één wijze begrepen en gesteund heeft; de organisatoren van deze middag, die niet hebben kunnen weten dat de werken van Schubert, en in het bijzonder zijn *Lieder*, mij innig lief zijn.¹

Tot slot wens ik de jury en de Charlotte Köhler Stichting te bedanken. Ik voel mij door deze aanmoedigingsprijs werkelijk gesterkt, getuige onder meer het voorstel waaraan ik deze herfst gewerkt heb en dat inmiddels op de burelen van enkele uitgeverijen ligt. Het gaat om een voorstel tot het vertalen en annoteren van Heinrich Heines *Geständnisse* en *Memoiren*. Ik kan u alvast verklappen dat hij Schlegel tot de ‘model-Duitsers’ rekent en dat Schlegel volgens hem ‘hoogstwaarschijnlijk het gastronomische ascetisme of het spiritualisme van het gebraden kippendom uitdroeg’. Maar of dat waar is, moet u zelf maar in mijn vertaling van *Athenaeum* nalezen.

Ik dank u hartelijk voor uw komst en aandacht.

¹ Voorafgaand aan de uitreiking werden door Deasy Harpanto en Felix Justin vijf *Lieder* van Franz Schubert (op teksten van Schlegel) uitgevoerd.